

Utarbeidet av AA Godkjent av	Standard operasjonsprosedyre Innførsel og arbeid med genmodifiserte organismer ved CoMed	Versjon: 2,0 Utarbeidet: 09.11.17 AA Revidert: 07.11.24 AA
---------------------------------	--	--

1. Hensikt

Prosedyren har til hensikt å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø ved arbeid med genmodifiserte organismer, forhindre utslipp med påfølgende fare for mennesker, dyr og miljø, og oppfylle alle lovkrav knyttet til slikt arbeid.

2. Omfang

Prosedyren omfatter arbeid med genmodifiserte dyr og genmodifiserte mikroorganismer i inneslutningsnivå 1 og 2.

CoMed er godkjent for arbeid med genmodifiserte organismer i inneslutningsnivå 1 og 2. Avdelingen er *ikke* godkjent for genmodifiserte organismer i inneslutningsnivå 3 eller 4.

3. Ansvar

Avdelingsleder har ansvar for å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø for alle ansatte. Dette innebærer ansvar for å risikovurdere arbeidsoppgaver og utarbeide nødvendige prosedyrer i samarbeid med ansvarlig forsker, samt ansvar for at det blir gitt nødvendig opplæring.

Forsøksdyrteknikere har ansvar for rutinemessige stell av dyrene med mindre annet er avtalt.

Ansvarlig forsker har ansvar for å utføre risikovurderinger for de aktuelle forsøkene og utarbeide prosedyrer som sikrer et forsvarlig arbeidsmiljø for alle ansatte.

Den enkelte arbeidstaker har ansvar for å følge gjeldende prosedyrer og melde fra om eventuelle avvik fra disse.

4. Definisjon

Genmodifisert organisme (GMO): mikroorganismer, planter og dyr hvor den genetiske sammensetning er endret ved bruk av gen- eller celleteknologi. Heretter brukt om genmodifiserte dyr.

GMD: genmodifiserte dyr.

Mikroorganisme: enhver cellulær eller ikke-cellulær mikrobiologisk enhet som er i stand til å formere seg eller til å overføre genetisk materiale, herunder også virus, viroider, dyre- og planteceller i kultur.

Genmodifisert mikroorganisme (GMM): en mikroorganisme hvor den genetiske sammensetning er endret ved bruk av gen- eller celleteknologi.

5. Utførelse

Rapportering til Helsedirektoratet:

- Alle GMM og GMD skal meldes til Helsedirektoratet før de tas inn i avdelingen (en melding per stamme/mikroorganisme, ikke en per forsøk). For hjelp til dette, kontakt avdelingsleder.

Søknader og rapporteringer i FOTS:

- Før inntak av en ny genmodifisert dyrestamme skal forsker undersøke om det finnes en Welfare assessment av den aktuelle stammen. Hvis dette ikke finnes, må det søkes i FOTS for avl av stammen, fram til en slik vurdering er gjennomført og ingen belastning er påvist. I tillegg må det søkes om alle aktive forsøk som skal utføres på stammen.
- Hvis en Welfare assessment viser at en dyrestamme *har* en belastende fenotype må avlen være godkjent i FOTS. Alle GMD med unormal fenotype skal så rapporteres på denne FOTS-søknaden, hvis de ikke brukes i og rapporteres på et annet forsøk i FOTS.
- GMD som ikke har en belastende fenotype og som kun benyttes i avl skal rapporteres til Mattilsynet hvert 5. år. Forskergruppen har ansvar for å sikre at disse dyrene kan sorteres ut i MLIMS før rapporteringen.

Testing av biologisk materiale og dyr

- Prosedyre for Innførsel av cellelinjer og annet biologisk materiale gjelder også for genmodifisert biologisk materiale. Prosedyren ligger under «HSE» på hjemmesiden vår.
- Rutiner for bestilling og import av dyr gjelder også for GMD, det vil si at alle stammer må være helsemonitort og deres helsestatus godkjent av avdelingen før import.

HMS:

- Alt arbeid med genmodifiserte dyr skal følge avdelingens generelle rutine for arbeid med gnagere: Mottak, hold og stell av gnagere (ligger under «Project planning» på hjemmesiden vår).
- All transport av dyr ut av avdelingen skal følge egen prosedyre: Transport av dyr ut av AKM. Genmodifiserte dyr kan kun oppstalles i lokaler som er godkjent for GMO.
- Alt arbeid med GMM i kombinasjon med dyr skal risikovurderes før forsøket starter. For hjelp til risikovurderingen, se «Vedlegg III» til «Forskrift om innesluttet bruk av genmodifiserte mikroorganismer».
- Risikovurderingen skal omfatte eventuell smittefare ved arbeid med dyrene i etterkant av behandlingen med GMM.
- Alt avfall fra dyrerom og prosedyrerom behandles som spesialavfall, etter gjeldende avfallsrutine.

Noen generelle regler for arbeid med GMM:

- Alt arbeid med GMM skal utføres i henhold til en SOP som utarbeides før forsøksstart. Alle involverte personer skal sette seg inn i rutinene før oppstart.
- Løsninger som inneholder GMM skal oppbevares i lukkede beholdere merket med innhold, og bør kun åpnes i avtrekkskap dersom risikovurderingen ikke tilsier noe annet.
- Alle prosedyrer som involverer GMM bør så langt det er mulig utføres i avtrekkskap.
- Bruk verneutstyr som hårnett, maske, hansker og engangs laboratoriefrakk ved alt arbeid med GMM.
- Bruk benkepapir på arbeidsflater.

-
- Fjern alt unødvendig utstyr fra arbeidsområdet.
  - Unngå dannelse av aerosoler ved injeksjon av GMM: press ut luft fra sprøyter mot en kompress.
  - Alt engangsutstyr som har vært i kontakt med GMM legges i egen risikoavfallsboks, som merkes med GMM.
  - Alle overflater og utstyr som kan ha blitt kontaminert med GMM desinfiseres med Virkon eller Kloramin før vanlig rengjøring.
  - Løsninger som inneholder GMM samles i bokser med Kloramin, desinfiseres på overflaten og leveres som risikoavfall, merket smittefarlig avfall.
  - Bur med dyr som er behandlet med GMM skal merkes spesielt. Avfall fra buret skal behandles som risikoavfall fram til første burskift er gjennomført, minimum 3 dager etter behandlingen. Burene tømmes i avtrekkskap.

6. Uhell

- Følg NTNUs avvikssystem og lokale prosedyrer ved avvik. Disse prosedyrene er tilgjengelig på avdelingens hjemmeside.
- Kontakt avdelingsleder ved uhell som involverer utslipp av genmodifiserte organismer til eksternt miljø. Dersom avdelingsleder ikke er tilgjengelig, iverksett NTNUs beredskapsplan og kontakt Helsedirektoratet (tlf: 810 200 50).

7. Referanser

Forskrift om innesluttet bruk av genmodifiserte mikroorganismer
Forskrift om innesluttet bruk av genmodifiserte dyr